

**تا ... پتنت؛**  
**روایت تجارب حفاظت از دارایی های فکری**  
**ایران در فناوری نانو**

۵..... پیشگفتار

۷..... مقدمه

۱۱..... فصل اول: آغاز آشنایی

۱۳..... شناخت و ترویج (روایت سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۵)

۲۰..... سیاست‌ها و شرایط محیطی دوره‌ی آغازین

۲۲..... روایت‌ها

۲۵..... فصل دوم: عصر شرکت‌های خدمات پتنت

۲۷..... نهادسازی (روایت سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸)

۳۰..... سیاست‌ها و شرایط محیطی دوره‌ی دوم

۳۳..... روایت‌ها

۳۵..... فصل سوم: بلوغ واحد مالکیت فکری

۳۷..... رشد فعالیت‌ها (روایت سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳)

۳۷..... فرصتی برای گسترش فعالیت‌ها

۴۲..... تغییر سیستم ثبت اختراع از اعلامی به امتحانی و آغاز یک حرکت جدید

۴۴..... ثبت اختراع داخلی

۴۶..... رویکرد جدید در کار با وکلای خارجی

۴۷..... تشکیل کانون پتنت

۴۹..... سیاست‌ها و شرایط محیطی در دوره‌ی بلوغ

۵۱..... فصل چهارم: وضعیت امروز و برنامه‌های آینده

۵۳..... وضعیت امروز و برنامه‌های آینده

|         |                                                 |
|---------|-------------------------------------------------|
| ۵۳..... | برنامه‌های آینده.....                           |
| ۵۵..... | وضعیت منطقه.....                                |
| ۵۸..... | چالش‌های ثبت اختراع در کشور.....                |
| ۶۴..... | سیاست‌ها و شرایط محیطی.....                     |
| ۶۷..... | روایت‌ها.....                                   |
| ۶۹..... | پیوست: مروری بر مفاهیم و واژگان ثبت اختراع..... |
| ۷۱..... | حق اختراع یا پتنت چیست؟.....                    |
| ۷۱..... | اختیارات دارنده‌ی پتنت چیست؟.....               |
| ۷۲..... | لزوم اعطای حق اختراع به مخترع چیست؟.....        |
| ۷۳..... | شرایط پتنت‌شدن یک اختراع.....                   |
| ۷۷..... | خاتمه.....                                      |
| ۷۹..... | مراجع.....                                      |

## بیشگفتار

### سیاست‌نگاری فناوری نانو؛ چرایی و چگونگی

اواخر دهه هفتاد هجری شمسی یعنی زمانی که مرزهای دانش، بخشی از قلمروی اختصاصی کشورهای بسیار پیشرفته شمرده می‌شد؛ ایران درصدد برآمد تا از گردونه فناوری نانو (که یکی از آن مرزها بود)، عقب نماند. برای موفقیت، امیدهایی وجود داشت. نخست آنکه هنوز بین ایران و موقعیت این فناوری در جهان شکاف عمیقی وجود نداشت. همچنین، گستردگی حوزه‌های تخصصی تحت پوشش این فناوری انگیزه ورود به آن را دوچندان می‌ساخت. چرا که محصولات فناوری نانو گستره وسیعی از کاربردها را در کشاورزی، داروسازی، پوشاک و غیره می‌توانست دربرگیرد.

اگرچه سیاست‌های توسعه علم و فناوری و به‌ویژه فناوری نانو در کشورمان همواره منتقدانی داشته و دارد، اما تجربیات به‌دست آمده در مسیر توسعه این فناوری، همچنان منبعی ارزشمند برای یادگیری است.

هر ناظر بالانصافی بدون انکار کاستی‌ها، تاثیر یک سیاست‌گذاری سنجیده و منسجم را بر توسعه فناوری نانوی ایران تأیید می‌کند. اکنون زمان آن رسیده است که به این پرسش‌ها پاسخ داده شود: سیاست‌های توسعه فناوری نانو چگونه متولد شد؟ ساختار و ماهیت آن‌ها چه بود؟ آینده‌ی متصور برای فناوری نانو چه بود؟ در هر یک از ابعاد توسعه فناوری نانو، چگونه گزینه‌ای خاص از میان سیاست‌های بدیل انتخاب شد؟ چه نگرش‌ها و سیاست‌هایی کمک کرد تا آن فضای محافظه‌کارانه و سستی دگرگون شود، آن هم در حوزه‌ی این فناوری برتر که مختص کشورهای بسیار پیشرفته بوده است؟ از این تجربه چه درس‌هایی برای پیشرفت علم و فناوری یا سایر عرصه‌های پیشرفت می‌توان آموخت؟

با نظر به این دغدغه‌ها «بنیاد توسعه فردا» تلاش کرده است که پاسخی برای این پرسش‌ها بیابد؛ «سیاست‌نگاری»، بخشی از فرایندی است که می‌تواند به

فهم وجوه مختلف سیاست‌گذاری و در پی آن، به فهم تجربه‌ای که مورد مطالعه است، کمک کند. در این راستا لازم بود که با نقش‌آفرینان و مدیران آغازکننده‌ی راه، گفت‌وگو و نظرات آن‌ها به صورت مکتوب گردآوری شود. بنابراین، کتاب حاضر به دنبال داوری درباره ضعف‌ها و قوت‌های تصمیم‌ها و اقدامات نیست بلکه ضمن روایت وقایع و رویدادها، در پی نمایاندن چرایی تصمیم‌ها و سیاست‌های سیاست‌گذاران از زبان خود آن‌هاست؛ انگیزه‌ها و تفکراتی که معمولاً در جایی ثبت نمی‌شوند و در آرشیوها در دسترس نیستند.

کتاب حاضر، یکی از محصولات فرآیند سیاست‌نگاری و تدوین الگوی پیشرفت نانو است. در این کتاب روایتی منتخب براساس اسناد و مصاحبه با نقش‌آفرینان به صورت خلاصه ارائه شده است. البته خواننده و پژوهشگر نباید به این روایت بسنده کرده و مراجعه به اصل مصاحبه‌های انجام شده و اسناد گردآوری شده و کوشش برای ارائه تحلیل‌های عمیق‌تر لازم است.

امید است که مجموعه پژوهش‌هایی که ذیل «الگوی پیشرفت نانو» صورت پذیرفته از یک‌سو برای دست‌اندرکاران توسعه فناوری نانو در کشور مفید باشد و از سوی دیگر، امکان انتقال تجربه‌ی توسعه این فناوری را به سیاست‌گذاران و سیاست‌پژوهان کشور در حوزه علم و فناوری یا سایر حوزه‌ها فراهم کند.

بنیاد توسعه فردا

تابستان ۱۳۹۷